

บทความ

รัฐเกดะห์กับนโยบายปลอดการพนัน :
เมื่อร้านขายลอตเตอรี่ 4D จะไม่มีในเกดะห์อีกต่อไป

โดย

ปิยอร เปลียนผดุง

ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน

สิงหาคม 2566

รัฐเคดะห์กับนโยบายปลอดการพนัน : เมื่อร้านขายลอตเตอรี่ 4D จะไม่มีในเคดะห์อีกต่อไป

ปิยอร เปลี่ยนผดุง

ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2566 เป็นต้นไป ร้านขายลอตเตอรี่เลขสี่ตัว (4D Lotteries) หรือที่คนไทยอาจคุ้นเคยกันในชื่อ ‘หวยมาเลย์’ กว่าหกร้อยร้านทั่วรัฐเคดะห์ ประเทศมาเลเซีย จะไม่สามารถจำหน่ายสลากทุกประเภทและดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสี่ยงโชคอื่น ๆ ตามที่เคยได้รับอนุญาตอีกต่อไป เนื่องจากมนตรีแห่งรัฐซึ่งเป็นหัวหน้าผู้บริหารของรัฐบาลรัฐเคดะห์ได้ประกาศนโยบาย ‘ปลอดการพนัน’ โดยไม่ให้เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นออกใบอนุญาตให้เปิดร้านจำหน่ายสลากเพิ่มเติมและไม่ให้ต่ออายุใบอนุญาตของกิจการขายสลากนับแต่มีการประกาศนโยบายดังกล่าวในวันที่ 14 พฤศจิกายน 2565 เป็นต้นมา โดยวันสุดท้ายของการประกอบกิจการขายสลากคือวันที่ 31 ธันวาคม 2565 มาตรการทางกฎหมายนี้เป็นมาตรการที่มีผลบังคับใช้ภายในรัฐเคดะห์เท่านั้น โดยมนตรีแห่งรัฐให้เหตุผลการออกนโยบายดังกล่าวว่า เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาสังคมรวมถึงหนี้สินที่เกิดขึ้นจากการพนัน อย่างไรก็ตาม มีการตั้งคำถามกับนโยบายดังกล่าวด้วยเช่นกันว่า การยกเลิกการจำหน่ายสลากและห้ามดำเนินกิจกรรมเสี่ยงโชคเป็นการแก้ไขปัญหาการพนันที่ได้ผลจริงหรือไม่

ในบทความนี้ จะได้กล่าวถึงการพนันในประเทศมาเลเซีย และลอตเตอรี่หรือสลากเลขสี่ตัว เพื่อให้เห็นภาพรวมเกี่ยวกับนโยบายและมาตรการทางกฎหมายของมาเลเซียโดยสังเขป และจะได้กล่าวถึงนโยบายปลอดการพนันและการระงับการออกใบอนุญาตจำหน่ายสลากเลขสี่ตัวของรัฐเคดะห์ รวมถึงข้อวิจารณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายดังกล่าว

การพนันในมาเลเซีย

สหพันธรัฐมาเลเซียเป็นรัฐที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งโดยหลักศาสนาแล้ว มีข้อห้ามไม่ให้ผู้นับถือศาสนาอิสลามเล่นการพนัน อย่างไรก็ตาม กฎหมายการพนันของมาเลเซียอนุญาตให้มีการจัดให้เล่นการพนันอย่างถูกกฎหมายได้หลายชนิด เช่น การแข่งม้า ลอตเตอรี่ รวมถึงมีการอนุญาตให้เปิดสถานคาสิโนได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งในปัจจุบัน มีสถานคาสิโนแห่งเดียวที่เกนดั่งไฮแลนด์ในรัฐปะหัง โดยมีผู้เล่นกลุ่มเป้าหมายเป็นชาวมาเลเซียซื้อสายเงินและซื้อสายอื่น ๆ รวมไปถึงชาวต่างชาติ แต่ไม่อนุญาตให้ชาว

มาเลเซียที่นับถือศาสนาอิสลามเข้าเล่น เนื่องจากเป็นการกระทำที่ผิดทั้งหลักศาสนาและกฎหมายชารีอะห์ ส่วนการพนันประเภทอื่น ๆ เช่น การพนันทายผลกีฬาประเภทอื่น ๆ และการพนันออนไลน์ เป็นการพนันที่ผิดกฎหมาย ผู้ที่นับถือศาสนาอื่น ๆ นอกจากศาสนาอิสลาม สามารถเล่นการพนันประเภทที่ได้รับอนุญาตให้จัดให้มีขึ้นอย่างถูกต้องตามกฎหมายได้ แต่จะมีความผิดต่อเมื่อจัดให้มีการเล่นหรือเล่นการพนันที่ผิดกฎหมาย

ลอตเตอรี่เลขสี่ตัว (4D Lotteries)

สลากเลขสี่ตัวหรือลอตเตอรี่เลขสี่ตัว (4-Digits Lottery หรือ 4D Lottery) เป็นการเสี่ยงโชคโดยการเลือกตัวเลขจำนวนสี่ตัวตั้งแต่ 0000 ไปจนถึง 9999 โดยมีการออกรางวัลตามช่วงเวลาที่กำหนด และผู้เล่นสามารถเลือกจำนวนเงินที่จะแทงพนันได้โดยเจ้ามือจะจ่ายในอัตราที่กำหนดเอาไว้ ในมาเลเซียสลากเลขสี่ตัวเป็นการพนันที่ได้รับอนุญาตให้จัดให้มีการเล่นและตัวแทนจำหน่ายสลากได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย มีการออกรางวัลลอตเตอรี่เลขสี่ตัว 3 ครั้งต่อสัปดาห์ คือ วันพุธ วันเสาร์ และวันอาทิตย์ สลากชนิดนี้เป็นที่นิยมเนื่องจากมีอัตราการจ่ายค่อนข้างสูงและมีโอกาสถูกลงได้ง่ายกว่า รวมถึงสามารถเลือกเล่นได้หลายรูปแบบ

การพนันในรูปแบบสลากกินแบ่งหรือลอตเตอรี่นั้นอยู่ภายใต้การควบคุมของกฎหมายว่าด้วยสลากกินแบ่ง ค.ศ. 1952 (Lotteries Act 1952) และกฎหมายว่าด้วยการวางเดิมพันทายผลการแข่งขัน (Pool Betting Act 1967) โดยในปัจจุบัน ผู้ประกอบการลอตเตอรี่ในมาเลเซียมีด้วยกัน 6 ราย และเป็นผู้ประกอบการเอกชนทั้งหมดที่ได้รับอนุญาตจากระทรวงการคลังของมาเลเซีย ผู้ประกอบการรายใหญ่ที่สุดคือ Sports Toto Berhad หรือ Sports Toto ซึ่งเดิมเป็นบริษัทที่มีรัฐร่วมทุน ก่อนที่จะเปลี่ยนเป็นบริษัทเอกชนในเวลาต่อมา โดยมี STM Lottery เป็นธุรกิจจำหน่ายสลากเลขสี่ตัว (4-Digits หรือ 4D) ในหลายรูปแบบ และมีร้านตัวแทนจำหน่ายลอตเตอรี่ถึง 680 แห่งในมาเลเซีย

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการจำหน่ายสลากถูกกฎหมาย แต่ก็ยังคงพบว่ามีธุรกิจลอตเตอรี่ผิดกฎหมายจำนวนมากที่ให้บริการแก่ผู้เล่น จากผลการสำรวจในปี 2018 พบว่า ธุรกิจลอตเตอรี่ผิดกฎหมายทำรายได้ได้มากกว่ารายได้ที่ธุรกิจลอตเตอรี่ที่ได้รับอนุญาตจากรัฐอย่างถูกต้องทั้งหกสายรวมกันถึงร้อยละหกสิบ

การยุติการจำหน่ายสลากตามนโยบาย 'ปลอดการพนัน' ของรัฐเคดะห์

วันที่ 14 พฤศจิกายน 2565 ดาโต๊ะ สรี มูฮัมหมัด ซานูซี มัด นอร์ (Muhammad Sanusi Md Nor) มন্ত্রী (Menteri Besar หรือ MB) หรือหัวหน้ารัฐบาลแห่งรัฐเคดะห์จากพรรคอิสลามแห่งมาเลเซีย (Parti Islam Se-Malaysia หรือ PAS) ซึ่งเป็นพรรคที่นิยมในแนวทางของศาสนาอิสลามและมีแนวคิดในการผลักดัน

แนวคิดรัฐอิสลามอย่างจริงจัง ได้ประกาศนโยบายยุติการอนุญาตให้ดำเนินกิจการการพนันต่าง ๆ รวมถึงธุรกิจลอตเตอรี่เลขสี่ตัว ด้วยการไม่ต่อใบอนุญาตจำหน่ายสลากที่อนุมัติโดยสภาท้องถิ่น และไม่ออกใบอนุญาตให้เปิดกิจการจำหน่ายสลากให้กับผู้ประกอบการรายใหม่ โดยขานูซีให้เหตุผลเบื้องหลังของนโยบายดังกล่าวว่า เพื่อจัดการกับปัญหาสังคมและปัญหาการล่มสลายของครอบครัว รวมถึงปัญหาหนี้สินที่เกิดขึ้นจากการพนัน และยืนยันว่าจะดำรงนโยบาย ‘ปลอดการพนัน’ นี้ไปตลอดวาระการดำรงตำแหน่งของตน

“มีแต่เจ้าของร้านรับพนันที่เก็บเกี่ยวรายได้ แต่ประชาชนทั่วไปล้มผลได้ถึงผลที่ตามมาของการพนัน โดยเฉพาะที่เกิดกับคนที่ไม่ใช่มุสลิม” ขานูซีให้ความเห็นและกล่าวเพิ่มเติมว่า เขาหวังว่าประชาชนของรัฐเคดาห์จะเข้าใจสิ่งรัฐบาลประจำรัฐตัดสินใจทำเพื่อให้มั่นใจได้ว่ารัฐเคดาห์จะปลอดจากการพนัน และนอกจากนโยบายปลอดการพนันแล้ว รัฐบาลรัฐเคดาห์ของขานูซียังดำเนินนโยบายห้ามจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสาธารณะอีกด้วย

สำหรับร้านลอตเตอรี่และตัวแทนรับพนันที่ได้รับอนุญาตหรือได้รับการต่อใบอนุญาตประกอบกิจการก่อนการประกาศนโยบายปลอดการพนันของขานูซียังคงสามารถทำกิจการของตนเองต่อไปได้จนถึงวันที่ 31 เดือนธันวาคม 2565 เพื่อให้มีเวลาในการหาธุรกิจที่สามารถทำรายได้ที่ยั่งยืนมาทดแทน นอกจากนี้ ยังมีการกำชับให้เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นของรัฐ รวมถึงตำรวจ กวนชั้นและดำเนินการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการห้ามจำหน่ายสลากตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2566 เป็นต้นไป เพื่อให้รัฐเคดาห์เป็นพื้นที่ปลอดกิจกรรมการพนัน

จากการตรวจสอบของผู้สื่อข่าวท้องถิ่น พบว่า ในวันที่ 1 มกราคม 2566 ร้านค้าที่เคยเป็นสถานที่จำหน่ายสลากในเมืองอะโลร์เซตาร์ (Alor Setar) เมืองหลวงของรัฐเคดาห์ ได้ปิดทำการทั้งหมด โดยบางร้านติดประกาศขออภัยในความไม่สะดวกและแจ้งความจำเป็นในการปฏิบัติตามคำสั่งของรัฐ และมีข่าวว่าร้านจำหน่ายสลากเลขสี่ตัวอื่น ๆ ในรัฐเคดาห์ก็ปิดทำการทั้งหมดแล้วเช่นกัน

แม้จะให้เหตุผลสำหรับการทำรัฐเคดาห์ให้ปลอดการพนันว่าเป็นไปเพื่อป้องกันปัญหาสังคม และทางผู้ประกอบการตัวแทนจำหน่ายสลากยินยอมปฏิบัติตามคำสั่งยุติกิจกรรมการการพนันดังกล่าว รวมถึงมีคำยืนยันจากทางรัฐบาลแห่งรัฐเคดาห์ว่า นโยบายดังกล่าวจะไม่ส่งผลกระทบต่อประชาชนที่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลามที่มีอยู่ถึงร้อยละยี่สิบของประชากรในรัฐเคดาห์ แต่ก็มีข้อวิจารณ์เกี่ยวกับนโยบายห้ามการจำหน่ายสลากของขานูซีตามมาด้วย

ข้อวิจารณ์เกี่ยวกับการยุติการจำหน่ายสลากตามนโยบาย ‘ปลอดการพนัน’ ของรัฐเคดาห์

นับแต่ขานูซีได้แถลงนโยบายปลอดการพนันในวันที่ 14 พฤศจิกายน 2565 เป็นต้นมา สมาชิกสภาแห่งรัฐเคดาห์ โดยเฉพาะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรค ที่ Malaysian Indian Congress และพรรค

Malaysian Chinese Association เป็นผู้แทนชาวมาเลเซียเชื้อสายอินเดียและจีน ซึ่งเป็นผู้แทนของกลุ่มประชากรที่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม ก็ได้มีข้อวิจารณ์นโยบายห้ามจำหน่ายสลากและห้ามจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ว่าเป็นการกระทำที่ไร้เหตุผล ส่วนผู้แทนราษฎรจากพรรคกิจประชาธิปไตย (Democratic Action Party หรือ DAP) ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้านในสภาแห่งรัฐเกดะห์ ได้วิจารณ์ว่านโยบายดังกล่าวเป็นนโยบายที่สุดโต่ง และสองมาตรฐาน เพราะในขณะที่ชาวนูซีห้ามจำหน่ายสลาก แต่กลับสนับสนุนให้ส่งออกพืชกระท่อมไปยังประเทศไทย ด้วยเหตุผลว่าเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการลักลอบจำหน่ายกระท่อมซึ่งเป็นสารเสพติดต้องห้ามในมาเลเซีย แล้วเพราะเหตุใดชาวนูซีจึงจัดการกับปัญหาสิ่งผิดกฎหมายทั้งสองอย่างแตกต่างกัน ทั้งที่การห้ามจำหน่ายสลากก็อาจทำให้เกิดการลักลอบจำหน่ายสลากในพื้นที่รัฐเกดะห์อย่างผิดกฎหมายเช่นกัน และสิ่งที่จะลดความเสี่ยงด้านสังคมที่ดีกว่าคือการให้การศึกษา มิใช่การออกกฎหมายมาเพื่อจำกัดกิจกรรมบางประเภท และมนตรีแห่งรัฐควรพิจารณาทบทวนคำสั่งดังกล่าวเสียใหม่ โดยผู้แทนราษฎรของพรรคกิจประชาธิปไตยของรัฐเกดะห์ได้ยื่นคำร้องต่อศาลให้พิจารณาคำสั่งไม่ต่ออายุใบอนุญาตประกอบกิจการจำหน่ายสลากเลขสี่ตัวในรัฐเกดะห์ด้วย

นอกจากนี้ ดาโต๊ะ ดร. พี. สุนทรามูรติ (P. Sundramoorthy) นักวิชาการด้านอาชญาวิทยาในมาเลเซียได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการยุติการดำเนินกิจการขายสลากและนโยบายปลดการพนันของรัฐเกดะห์ว่า อาจทำให้กิจกรรมการพนันที่ผิดกฎหมายเติบโตยิ่งกว่าเดิม เนื่องจากกิจการขายสลากและรับเสี่ยงโชคที่ไม่ได้รับการต่อใบอนุญาตเปลี่ยนเส้นทางไปดำเนินกิจการที่ผิดกฎหมายหรือดำเนินกิจการร่วมกับธุรกิจการพนันผิดกฎหมายที่มีอยู่ได้ เนื่องจากธุรกิจสลากเลขสี่ตัวผิดกฎหมาย โดยเฉพาะสลากและกิจกรรมการพนันอื่น ๆ แบบออนไลน์ที่มีอยู่ มีการจัดวางโครงสร้างที่เป็นระบบอยู่ก่อนแล้ว การทำให้พื้นที่จำหน่ายสลากในเชิงกายภาพหายไปอาจทำให้ดำเนินการตรวจสอบกิจกรรมการพนันที่ย้ายฐานไปอยู่ในระบบออนไลน์ได้ยากกว่าเดิม และอาจนำไปสู่ปัญหาการคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่รัฐได้ โดย ดร. สุนทรามูรติ ได้แนะนำให้ผู้ออกนโยบายเกี่ยวกับการปราบปรามการพนันของรัฐคำนึงถึงผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์จากการทำให้ธุรกิจการพนันกลายเป็นสิ่งผิดกฎหมายในเชิงสังคมวิทยาและอาชญาวิทยาด้วย

หลังจากการมีมาตรการห้ามขายสลากเลขสี่ตัวถูกบังคับใช้ อดีตผู้ประกอบการจำหน่ายสลากเลขสี่ตัวรายหนึ่งให้ข้อมูลกับผู้สื่อข่าวว่า การยกเลิกการจำหน่ายสลากถูกกฎหมายไม่ได้ช่วยให้กิจกรรมการพนันลดลง เพราะธุรกิจการพนันและสลากผิดกฎหมายประเภทต่าง ๆ มีอยู่ควบคู่กับธุรกิจการจำหน่ายสลากแบบถูกกฎหมาย โดยมีการซื้อขายสลากผิดกฎหมายแอบแฝงอยู่ตามร้านขายโทรศัพท์มือถือ ร้านกาแฟ และร้านของชำอื่น ๆ อยู่ รวมไปถึงมีแอปพลิเคชันที่ทำให้สามารถซื้อขายและรับเงินจากการถูกรางวัลได้จากผู้ประกอบการขายสลากออนไลน์โดยตรง

ในส่วนของผู้ประกอบการศึกษาของสมาคมผู้บริโภคแห่งรัฐปีนังมองว่า การห้ามไม่ให้ดำเนินธุรกิจการพนันโดยสิ้นเชิงในรัฐเกดะห์อาจไม่ใช่การแก้ปัญหาที่ถูกต้องและอาจเป็นการสร้างปัญหามากกว่าเดิม เพราะจะมีคนที่หันไปหาการพนันนอกระบบมากขึ้น การแก้ปัญหาสังคมจากการติดการพนันควรเป็นการให้การศึกษากับประชาชน รวมถึงการจัดให้มีระบบให้คำปรึกษาแก่ผู้ที่มีปัญหาหรือได้รับผลกระทบจากการติดการพนัน นอกจากนี้ ตัวแทนเยาวชนเชื้อสายจีนในรัฐเกดะห์ยังให้ความเห็นเพิ่มเติมด้วยว่า การออกคำสั่งห้ามไม่ให้เปิดธุรกิจการพนันในรัฐเกดะห์เลยเป็นการกระทำที่ขัดรัฐธรรมนูญและส่งผลกระทบต่อสังคมพหุวัฒนธรรมที่ไม่ได้มีเฉพาะผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามเท่านั้น

แม้จะมีเสียงคัดค้าน รวมถึงข้อเสนอให้ทบทวนนโยบายปลอดการพนัน เนื่องจากอาจเป็นการแก้ปัญหาการพนันที่ให้ผลเชิงลบมากกว่าเชิงบวก รวมถึงมีการยื่นคำร้องต่อศาลให้ทบทวนคำสั่งดังกล่าว แต่ชาวนูซีกล่าวว่า ตนยินดีรับความท้าทายทางกฎหมายใด ๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นจากนโยบายปลอดการพนันที่ได้ประกาศและมีผลบังคับใช้ในรัฐเกดะห์ปัจจุบัน โดยชาวนูซียังกล่าวด้วยว่า แม้จะมีรายงานถึงรายได้ที่รัฐจะต้องสูญเสียจากการไม่ต่ออายุใบอนุญาตให้จำหน่ายสลากเลขสี่ตัวและการห้ามเล่นพนันถึงสี่ร้อยล้านริงกิตมาเลเซีย (หรือประมาณสามร้อยสิบล้านบาทไทย) ตนก็จะยังดำรงนโยบายปลอดการพนันในรัฐเกดะห์ต่อไป และจะไม่มีการทบทวนนโยบายห้ามการจำหน่ายสลากและห้ามไม่ให้เล่นการพนันประเภทอื่น ๆ ด้วย ซึ่งต้องติดตามดูต่อไปในระยะยาวว่า นโยบายปลอดการพนันของรัฐเกดะห์จะเป็นไปในทิศทางใดและจะมีการทบทวนหรือเปลี่ยนแปลงในอนาคตหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

1. ปรารค์ทิพย์ ดาวเรือง, (2565). “เมื่อพรรคอิสลามมาเลเซียจัดซื้อสุลด่าน เอ๊ะยังงักกัน”. The 101 World. (ออนไลน์: <https://www.the101.world/pas-sultan-malay/>)
2. ไพศาล ลิ้มสถิตย์, เชษฐ รัชดาพรธนาธิกุล, จุมพล แดงสกุล. (2556). มาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในต่างประเทศ. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์, ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (ออนไลน์: http://www.gamblingstudy-th.org/imgadmins/research_file/2556-Paisan-law.pdf)
3. Asyraf, Faisal, (2023). After gaming ban, Kedah cops ready to curb illegal gambling. Free Malaysia Today, 2 January 2023. (Online available: <https://www.freemalaysiatoday.com/category/nation/2023/01/02/after-gaming-ban-kedah-cops-ready-to-curb-illegal-gambling/>)

4. Anand, Ram, (2022). “Kedah's gambling ban plan stirs concerns among Malaysia's non-Muslims”. The Straits Times, 15 November 2022. (online available: <https://www.straitstimes.com/asia/se-asia/kedahs-gambling-ban-plan-stirs-concerns-among-malaysias-non-muslims>)
5. Liew, Jie Xian, (2023). Absence of legal 4D outlets in Kedah set to boost underground market. The Star, 3 January 2023. (Online available: <https://www.freemalaysiatoday.com/category/nation/2023/01/02/after-gaming-ban-kedah-cops-ready-to-curb-illegal-gambling/>)
6. MF PRAC, (unknown date). “ทำความเข้าใจกฎ หายมาเลย์ล่าสุด 4d ว่าคืออะไร มีข้อดีอะไรที่ทำให้ต้องเล่น. LOTTOSOD888. (online available: <https://mfprac.com/%E0%B8%97%E0%B8%B3%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%A3%E0%B8%B9%E0%B9%89%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%81-%E0%B8%AB%E0%B8%A7%E0%B8%A2%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B9%80%E0%B8%A5%E0%B8%A2%E0%B9%8C%E0%B8%A5/>)
7. Mukhtar, Ahmad Mukhsein, (2023). “The end of 4D gaming outlets in Kedah today as ban comes into force.” New Straits Time. January 1, 2023 (Online available: <https://www.nst.com.my/news/nation/2023/01/866160/end-4d-gaming-outlets-kedah-today-ban-comes-force>)
8. Mukhtar, Ahmad Mukhsein, (2023). “Kedah MB urged to review ban on 4D gaming outlets”. New Straits Time. 2 January 2023. (Online Available: <https://www.nst.com.my/news/nation/2023/01/866388/kedah-mb-urged-review-ban-4d-gaming-outlets>)
9. Nambiar, Predeep, (2023). No more lottery shops in Kedah. 1 January 2023. (Online available: <https://www.dailyexpress.com.my/news/205242/no-more-lottery-shops-in-kedah/>)
10. Ram, Sadho, (2021). “Sanusi Bans All 4D Lottery Shops and Restricts Sale of Alcohol in Kedah.” Says. 14 November 2021. (Online available: <https://says.com/my/news/sanusi-bans-all-4d-lottery-shops-and-restricts-sale-of-alcohol-in-kedah>)
11. Ramendran, Charles, (2023). “Kedah ban on licensed 4D gaming counter productive”. The Sun Daily, 18 January 2023. (Online available:

<https://www.thesundaily.my/home/kedah-ban-on-licensed-4d-gaming-counter-productive-JF10518054>)

12. Rathakrishnan B, and George S. (2021). Gambling in Malaysia: an overview. *BJPsych Int.* 2021 May;18(2):32-34. doi: 10.1192/bji.2020.55. PMID: 34287394; PMCID: PMC8274414. (online available: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8274414/>)
13. Singleton S. (2019). Malaysia illegal lottery revenue tops legal operators. *Asia Gaming Briefs* 2019; 21 Mar. (online available: <https://archive.agbrief.com/News/Malaysia-illegal-lottery-revenue-tops-legal-operators>)
14. Unknown Author, (2022). “Malaysia Online Gambling.” *Gambling.Com*. (online available: <https://www.gambling.com/country-overviews/malaysia>)
15. Xiang, Yap Wan, (2022). “4D Lottery Outlets In Kedah Can Still Operate Throughout 2022 Despite MB's Call To Ban”. *Says*. 24 March 2022. (Online available: <https://says.com/my/news/4d-lottery-outlets-in-kedah-can-still-in-2022-despite-mb-s-ban>)
16. Zulkifli, Adie, (2023). “MB: Kedah will still ban gaming even if it loses RM400m yearly”. *New Straits Time*, 4 January 2023. (Online available: <https://www.nst.com.my/news/nation/2023/01/867213/mb-kedah-will-still-ban-gaming-even-if-it-loses-rm400m-yearly>)